

קונטרס
בנין יעקב

פרשת חיי שרה

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעורך הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספרים

© כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס : 02-999-8201

או למייל : GMAIL.COM@3122131

פרשת חיי שרה

מעשי אבות סימן לבנים

פרשיות מעשי האבות יש בהם הוראה לדורות

בתחילת דיבורינו מחובתינו להקדים ולהדגיש שפשוט וברור שאין לנו שום השגה במדריוגות האבות הק', וכל שכן שלא נוכל להבין מעשיהם הנשגבות וכוונתם, ולא באנו אלא לשבר את האוזן כפי ערך השגתינו הדלה, כדי שנוכל ללמוד ממעשה אבות סימן לבנים, לדעת את המעשה אשר נעשה והדרך נלך בה.

וכמבואר בספה"ק שכל פרשיות מעשי האבות הקד' אינם סיפורי מעשיות בעלמא ח"ו, אלא המה הוראה לדורות לדעת את הדרך הנכונה בעבודתו ית"ש, כמו שאמרו חכמינו ז"ל 'מעשה אבות סימן לבנים'.

ומקורו בזוה"ק (במדבר רמ"ט: ועוד מקומות) 'אשריהם ישראל שנתנה להם תורה עליונה תורת אמת. ומי שאומר שאותו ספור של התורה, להראות על אותו ספור בלבד הוא בא - תפח רוחו. שאם כך, היא אינה תורה עליונה, תורת אמת, אלא ודאי תורה קדושה עליונה היא תורת אמת'^[א].

(א) וראה בספר דגל מחנה אפרים (וישב) וז"ל: כי ידוע בודאי לכל מי שיש לו מוח בקדקדו שהתורה היא נצחיות, כנוצר כמה פעמים בזוה"ק תיפח רוחן מן אותם שאומרים שאין בתורה רק סיפורי מעשיות ופשט ונקראו אפיקורסים, כי בודאי כשמה כן הוא ששמה תורה על שם להורות הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר נעשה, כן מפורש בקרא (שמות יח, ט) '[והזהרתה אתהם אתהחקים ואתהתורות והודעת להם אתהדרך ילכו בה ואתהמעשה אשר יעשון]'.^[א]

בהתבוננות במעשי האבות יוכל להתחזק בכל הנסיונות והקשיים

וכבר אמרו חז"ל (בראשית רבה ס ה) 'יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים', וכן איתא במדרש (תנחומא בפרשתן סימן ט) 'כל מה שאירע לאבות אירע לבנים'. כי הרי האדם במשך שנות חייו עלי אדמות עובר עליו תלאות וקשיים שונים ומשונים, וכלשון רבינו תם בספר הישר (שער טו) 'כי העולם הזה הוא עולם התלאות'. ורבות פעמים עומד האדם בפני פרשת דרכים, והוא אובד עצות ואינו יודע בנפשו איזו הדרך ישכון אור.

אכן כאשר יתעמק האדם ויתבונן במעשי האבות, האיך שעברו עליהם צרות רבות ונסיונות קשים ומרים, שאי אפשר לתאר יסורי הגוף והנפש אשר עברו על אבותינו, כמבואר בפסוקים בהעשרה נסיונות שנתנסה בהם אברהם אבינו ועמד בכולם, וכאשר יתבונן האדם בסדר השתלשלות אורחות אבותינו, ישתומם להכיר ולראות כפי ערך שכלינו, עד כמה תלאות ויסורים היו מנת חלקם, והאיך שעמדו בכולם ולא נטו מאומה מהאמונה התמימה.

ומהתבוננות במעשי אבות יוכל לשאוב מלוא חפניים חיזוק וכח להתגבר בכל מצב שהוא, וכבר אמרו חכמינו ז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק כה): 'שכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב, שלא קנו האבות העולם הזה והעולם הבא וימות בן דוד, אלא בשביל מעשיהם הטובים ותלמוד תורה'. ובכל עת נסיון וקושי, העצה היעוצה לשים לנגד עינינו פרשיות האבות הקדושים, שהכינו לנו את הדרך הסלולה וההדרכה הנכונה והבהירה, לדעת מה יעשה ישראל בכל עת מצוא.

תכלית הנסיונות לפרסם בעולם מידותיו ית' שהוא רחום וחנון

והנה תכלית הנסיונות שניסה הקב"ה את האבות הקד' היתה כדי לגלות מלכותו יתברך בעולם, דהנה מבואר מהאריז"ל (בהתחלת ספר אוצרות חיים לרבי חיים

וויפאל זי"ע) וז"ל: וכאשר עלה ברצונו (הפשוט) להאציל הנאצלים לסיבה נודעת, והיא ליקרא רחום וחנון ארך אפים וכיוצא, כי אם אין בעולם מי שיקבל רחמים ממנו איך יקרא הוא רחום.

ושמעתי מגאון אחד רעיון נפלא, שעל פי דברי האריז"ל נמצא כי רק על ידי שהשי"ת מרחם על האדם בעת דחקו וצערו, מתגלה טובו ומלכותו בעולם, ונתודע יותר תכלית הבריאה, כי אילו היו כל באי עולם בטוב ובמישרים, האך יתגלה שהשי"ת רחום וחנון, והאך יתקיים תכלית הבריאה להיטיב עם הבריות, נמצא שהנסיונות והקשיים העוברים על האדם תכליתם לגלות מלכותו יתברך בעולם, ולפרסם שהשי"ת הוא רחום וחנון ארך אפים וכו'.

ובן מצינו אצל דוד המלך ע"ה שהיו כל ימיו צרות ומכאובים, והיה משבח לפניו בשירות ותשבחות, כי זו היא תכלית היסורים, כדי שיכיר ויתגלה יותר ויותר עד כמה גדלה רחמנותו ית"ש על בראיו.

הצדיקים סבלו מכאובים כי עז רצונם לגלות מידת טובו ית"ש בעולם

ועל פי זה נראה לומר שאכן משום כך היו האבות הק' מסובכים כל כך ביסורים וצרות, כי עז היה רצונם וחפצם לפרסם יותר ויותר רחמנותו ית"ש בעולם, וכאמור שרק מתוך הקשיים והיסורים אפשר לגלות שהוא רחום וחנון, על כן השתוקקו אבותינו הקדושים לקבל באהבה היסורים הבאים עליהם, כדי שעל ידם תתגלה טובו ורחמנותו ית"ש.

בזמן צער ומכאובים האדם מקורב יותר להשי"ת

וצריך שתדע שבהיות האדם מסובב בנסיונות וקשיים, באותה שעה מקורב הוא ביותר אל השי"ת, וידוע ביאור נפלא על הפסוק (תהלים קלט ז-ח) "אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברח, אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך", שכאשר האדם נמצא במצב מרומם והכל הולך אצלו במישרים בבחינת 'אם אסק

שמים, אזי 'שם אתה' כלומר הקב"ה משגיח עליו רק מריחוק מקום, אמנם כאשר האדם במצב של 'ואציעה שאול' שהוא במדריגה שפילה ומלא מכאובים, אז 'הנך' כביכול השי"ת נמצא אצלו בקירוב, כמאמר הכתוב (שם צא טו) "עמו אנכי בצרה".

הקשיים והמניעות - סימנים מובהקים שבא מצד הקדושה

ואדרבא הקשיים והנסיונות הינם הוכחה וסימן מובהק שמעשי האדם רצוים לפני המקום, ואין מעורב בהם כלום מצד היצר הרע, כי הרי כלל ברזל בדינו שמצוה הבאה לאדם בקלות ובלא התאמצות, לפעמים יתכן שהיא מצד הסמ"א הבא להטותו כדי להכשילו בגאות וכיוצא בזה.

ובמו שמצינו במעשה העקידה שהשמן ניסה בכל מיני דרכים וערמומיות להכניס מכח דליה במעשה העקידה, ואברהם אבינו התגבר עליו ולא האמין לו אף כשניסה לפתותו שבא בשליחותו של מקום, ואם כן נשאלת השאלה מאין ידע אברהם אבינו שהאיל שנודמנה לו תחת בנו, הוא מכח הקדושה, ואולי הוא חלק מתעתועי היצר למנעו מעשיית העקידה כאשר צוה עליו ה'.

ותיריץ הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל תירוץ נפלא, דכיון שראה אברהם שהאיל מסוכך בקרניו כמו שכתוב (בראשית כב יג) "נאחז בסכך בקרניו", וראה שיש עיכובים ומניעות להקריבו, או אז הבין שבוודאי זהו רצון השי"ת והוא מצד הקדושה, כי לכל דבר טוב יש קשיים ומניעות, ולהיפך צד הרע בא בקלות ובחינם בלא מורח ועמל.

ויסודות אלו מאירים העינים לכל הבא בשערי העבודה, שאל יפול ברוחו ולא יתפעל כלל בראותו שהיצר מערים עליו קשיים ועיכובים, כי אדרבא ואדרבא מניעות וקשיים אלו הינם הוכחה מוכחת שאכן הולך הוא בדרך הנכונה במסילות העולה בית ה', וכי מעשי עבודתו באים מכח הקדושה ומרוצים לפניו ית"ש, ואל יתערב זר - הוא השטן וכת דליה, במעשי המצוות ועבודת השי"ת.

מעלת ההשתוקקות וההכנה למצוה

מנין לנו שלבן רץ מפני תאוות הממון

בפרשתן (בראשית כד כט) "ולרבקה אח ושמו לבן וירץ לבן אל האיש החוצה אל העיץ". פירש ברש"י 'וירץ' - למה רץ ועל מה רץ, ויהי כראות את הנזם, אמר עשיר הוא זה, ונתן עיניו בממון.

וצריך לעיין מה דחקו לרש"י לפרש שנתן עיניו בממון, ומדוע לא נוכל לומר כפשטות הכתוב שרץ כדי לקבל פניו ולהכניסו לביתו, והלא מסדר הפסוקים מוכח שכוונתו היתה לטובה ורצה להיטיב עם אליעזר עבד אברהם, כמו שאמר הכתוב (שם פסוק לא) "ויאמר בוא ברוך ה' למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים" ופירשו רבותינו ז"ל שפינה את הבית מהעבודה זרה, ואם כן מה לנו לדנונו לכף חובה אם אפשר לדון לכף זכות.

ההשתוקקות למצוה אינו אלא אצל בני ישראל

וביאור נפלא על כך שמעתי מת"ח אחד, דהנה ידוע דאף אי איתרמי שיעשה הגוי איזה מצוה ממצוות השי"ת, מכל מקום בוודאי יחסר בו החיות וההתעוררות דקדושה, כי ההשתוקקות וההתלהבות לקיום המצוות הינם נחלת עם בני ישראל בלבד, אשר בכל נפשם ומאודם משתוקקים הם לקיים מצוותיו יתברך, בבחינת מתי תבוא לידי ואקימנה, ובבוא מצוה לידם שמחים בה כמוצא שלל רב, ועושים אותה בשמחה ובזריזות.

אך לא כן העכו"ם שאף שלפעמים מקיימים איזושהי מצוה כל דהו, אך אין בה שום חיות ושמחה וזריזות, ואינה עושים אלא פעולה גרידא בלי שום רצון ומחשבה, ואין צריך לומר שאין הם משתוקקים שיגיע לידם עוד מצוות.

וזהו שביאר ברש"י הק' 'וירץ - שנתן עיניו בממון', דכיון שלבן הרשע רץ בוריוות ובשמחה, על כרחך שאין כוונתו לשם מצוה, כי הרי שמחה ווריוות של מצוה לא שייך אצל הגוי, ואם כן מן ההכרח לומר שהיתה כוונתו אך לשם תאות ממון, ואכן רץ רק כדי להשיג תאוותו.

ההכנה למצוה גדולה ויתירה מעצם המצוה

ועל פי יסוד זה מוכן מה דאיתא בספה"ק ומורגל הוא בפי החסידים, שמעלת ההכנה למצוה גדולה ונשגבה היא עד מאוד, ומעלתה יתירה אף יותר מעצם קיום המצוה, וכמו שמצינו בפרשת העקידה שכל אותה מעמד נורא של עקידת יצחק היה רק הכנה למצוה, כי למעשה הרי עיקר המצוה שהיה בדעתו לעשות לא נעשה, וכל הפרשה כולה הולכת וסוכבת רק סביב ההשתוקקות והוריוות בעשיית המצוה, כמו שאמר הכתוב "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו" ודרשו חז"ל שנזדרזו למצוה, וחסש הוא בעצמו את החמור ולא צוה לאחד מעבדיו, שהאבהה מקלקלת השורה. וכן כל ההליכה ובניית המזבח וכל הפעולות של "ויקח את המאכלת לשחוט" וגו.

הנה כל אלו ההכנות הם המה רשפי אש שלהבת של השתוקקות וערגה לעשות נחת רוח ליוצר הכל, ואכן היא שעמדה לנו לדורות עולם להיזכר לטובה לפנינו בזכות העקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח, והגם שלא עשה את המצוה בפועל, כי עיקר המצוה היא ההשתוקקות ומסירת הלב והמוח להשי"ת, ועל כן שפיר אמרו שההכנה גדולה מעצם המצוה.

והיא לנו להוראה בדרכי עבודת השי"ת שהעיקר הוא הרצון וההשתוקקות, ולא די לקיים המצוה בפעולה גרידא, אלא צריך שיתעורר בלבו אש ההתלהבות לאהבה וליראה את ה' ולעשותו לשם מצוהו לעשות נחת רוח לבורא ית"ש שאמר ונעשה רצונו.

חישוב לעשות מצוה אע"פ שנאנס מקבל שכר על ההשתוקקות

ובזה יובן מה שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות ו.) 'חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה - מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה'. ולכאורה יוקשה מה יועיל מה שהיה בדעתו לעשות והרי למעשה לא עשה ולמה מגיע לו שכר על כך. אמנם לפי דברינו אתי שפיר משום דעיקר הנחת רוח לפניו יתברך הוא, מגודל ההשתוקקות והרצון שיש להאיש הישראלי לקיים המצוות, ואדם זה הרי השתוקק בכל לב לעשות המצוה, והשי"ת הבוחן כליות ולב יודע עד כמה מיצר ומתמרמר בלבו על כך שלא זכה לעשות המצוה, ולכן מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, כי רצונו ועזו חפצו לקיים המצוה חשובה לפניו יתברך יותר מעצם פעולת המצוה בפועל.

עכו"ם אין לו רצון על כן לא נחשב אצלו כאילו עשאה

ומדרייגה זו של השתוקקות לקיום המצוות היא לנו מורשה לזרע ישראל בלבד, ואין לעכו"ם חלק ונחלה בעבודה זו של השתוקקות וערגה לעשות נחת רוחו לבורא ית"ש, ואף אם איתרמו שיעשה הגוי איזה מצווה מתרי"ג מצוות, לא עלתה בידו אלא הפעולה לבדה בלי שום חיות ורצון, והיא כגוף בלא נשמה, ועל כן אין הקב"ה מצרף מחשבתם למעשה, כי בעצם מחשבתם אין שום תועלת, כי ריק הוא מכל שמץ אהבה ותשוקה להתדבק בחי עולמים, ולכן גם אין שייך אצלם ענין ההכנה למצוה, כי עיקר ההכנה היא ההתלהבות וההשתוקקות, ולא עשה כן לכל גוי, אלא לישראל עם קרובו העובדים אותו מאהבה.

הגאב"ד מבריסק תמה האיך בא לגוי זריזות למצוות

ועובדא הוה אצל הגאון גאב"ד בריסק זצ"ל שפעם אחת הפליג בספינה לדרך ארוכה, ומחמת גודל הקפדתו על כשרות המאכלים, אשר כידוע היו לו

בזה חומרות מיוחדות, כמעט ולא הכנים לפיו שום מאכל במשך נסיעתו, והיה שם אחד מעובדי הספינה שנגע הדבר ללבנו, וחשב מחשבות האידך יוכל לספק ולהשיג איזה מזון כשר בתכלית הכשרות שיהיה לשיעיות רצון הרב, ובכך ביום מן הימים הציע הלה שיש לו אפשרות לצוד מן הים דג טהור בסימני טהרה, ויכין לו ממנו מאכל בתכלית הכשרות, ואכן המשמשים קפצו על הצעה זו, אך הרב דחה זאת בטענה שיש בה משום בישול עכו"ם משום שהעובד הנ"ל עוסק גם בצליית הדג והכנתו, אך מיד הודיעו לו שעובד זה ישראל כשר הוא ואין שום חשש לאכול מבישולו.

פנה הרב אל סובביו ואמר: הלוא ידעתם שזה כמה ימים אשר עובד זה דואג עבורי במסירות נפלאה, ובכל מיני דרכים ביקש למצוא פטרון הולם לערוך לפני שולחן, שיהיה בתכלית ההידור לשיעיות רצוני, ומאוד היה הדבר תמוה בעיני האידך בא כזאת שגוי שאינו מבני עמינו יתנהג במדת החסד במדה גרושה כזו, ויהיה מסור כל כך בדאגה למען הזולת, ואידך שייך שיהיה לגוי כזה זריוות ושמחה בקיום מצות החסד, אך כעת נתחוור לי שאכן יהודי הוא, ועל כן מושרש בו מדת ההשתוקקות והתלהבות לעשות נחת רוח לבורא ית"ש.

בשעה שעוסק במצוה דבוק הוא בשכינה הק'

על גודל ההשתוקקות למצוות שהיה אצל הגה"צ ר' אליהו ראטה זצ"ל סיפר הרה"ג ר' יצחק דוד ברייטשטיין זצ"ל, שפעם אחת תר אחר איזה כתובת בעיה"ק ירושלים ולא מצא מבוקשתו, ופגש את ר' אליהו ברחוב וביקש ממנו שיורה לו את הדרך, ותיכף ומיד שינה ר' אליהו את עקבותיו והתחיל ללכת לכיון הכתובת המובקשת כדי להראות לו בדיוק היכן היא, ור' יצחק דוד התחנן אליו שלא יטריח עצמו לבוא עמו, והלוא די שישביר לו מכאן האידך ובאיזה דרך ללכת, ענה לו ר' אליהו הנה ידוע מפי ספרים וסופרים שכאשר יהודי עוסק במצוה, הרי באותה שעה כביכול דבוק הוא בהשי"ת, ומה אכפת לך שיהיה נמשך הדביקות יותר זמן.

